

MOTÝL

srdce z ostblocku

DIDI DROBNA

PRÍBEH O RODINE, IDENTITE
A DOSPIEVANÍ MEDZI DVOMA SVETMI

srdce
z ostblocku

srdce z ostblocku

DIDI DROBNA

VYDAVATELSTVO MOTÝL

OSTBLOCKHERZ

Copyright © 2025 Didi Drobna

Published by arrangement with Gaeb & Eggers Literary Agency, Berlin

All rights reserved.

Translation © Lenka Fifková Školníková, 2026

Photo courtesy of the author

Graphic design: Zuzana Ondrovičová

Napísala: Didi Drobna

Preložila: Lenka Fifková Školníková, 2026

Zodpovedná redaktorka: Stanislava Jedináková

Vydalo: Vydavateľstvo Motýľ, s. r. o.

www.vydavatelstvomotyl.sk

Vydanie prvé. Rok vydania 2026

Tlač: TBB, a. s., Banská Bystrica, Slovensko

Vydavateľstvo Motýľ, s. r. o.

Dunajská 48, 811 08 Bratislava, Slovensko

Telefón: 02/381 045 81

e-mail: info@vydavatelstvomotyl.sk

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat' ani šíriť akýmkoľvek spôsobom vrátane elektronického, mechanického, fotografického či iného záznamu bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa. Žiadna časť tejto knihy nemá slúžiť na účely tréningu systémov umelej inteligencie.

Ďakujeme, že ste si kúpili legálne vydanie tejto knihy a rešpektujete autorské práva.

ISBN: 978-80-8164-466-5

Potkýname sa životom a zrazu sme fuč.
Pre môjho otca

Dnes

Prvýkrát som otcovi volala sanitku, keď som mala tridsaťštyri rokov.

Bol horúci deň, leto sa chýlilo ku koncu. Sanitka prišla, sanitári otca naložili, no pre mňa tam miesto nebolo.

„Musíte ma vziať so sebou,“ protestovala som. „Musíte.“

Na Slovensku sa zvykne vraviť, že len živý sa bojí smrti. V mojej vlasti máme mimoriadne veľa porekadiel o smrti. Slovania majú jednoducho fatalizmus v krvi. *Len živý sa bojí smrti* – začala som sa naozaj báť. S otcom som sa dovtedy desať rokov nerozprávala. Napriek tomu som si o neho robila veľké starosti, akoby strach úplne ignoroval štrbinu v našom vzťahu.

O polhodinu sme sa spolu ocitli v ambulancii na pohotovosti. Pomohla som mu vyškríabať sa na vyšetrovacie ležadlo a lekárka mu začala prehmatávať stvrdnuté brucho. Prihovárala sa však pri tom mne. Otcov pohľad takisto visel na mne, nie na pani doktorke.

Tlmočila som mu: Odkedy ťa bolí brucho? Ako dlho už máš krče? Kedy si naposledy vracal? Kedy si mal naposledy stolicu? Bolí to? Áno? Bolí? Ako veľmi? Hľadala som slová. Niektoré som našla, iné nie. Nemohla som si spomenúť na slovo tekutina, preto som sa snažila vynájsť: „Máš v bruchu dážď.“ Videla som, že mi úplne nerozumie, tak som to skúsila inak: „Si ako more, plný vody.“

Otec bol vyčerpaný. Cesta sanitkou ho obrala o sily. Len čo som prehovorila, zadíval sa na mňa s vážnym výrazom plným očakávania. Nebolo to pre neho nič nové. Vedel, že sa mi rodná reč stráca uprostred vety. Moja slovenčina bola ako mihotavé svetlo žiarovky. Z pamäti sa mi uprostred rozhovoru vyparilo ešte aj slovo voda.

Nakoniec som to uzavrela takto: „Máš v bruchu vlhko, to nie je dobré.“ Zdvihla som dlane, akoby som sa chcela načiahnúť po slabikách a hláskach, no tie mi pretekali pomedzi prsty. Znela som ako dieťa, ktoré ešte nevie poriadne hovoriť. Alebo ako niekto s demenciou, kto pomaly stráca reč. S otcom sme si vymenili roly: on mal byť ten starý a zábudlivý, ja mladá a výrečná – veď som, dopekla, spisovateľka. Ja som mala byť tá, ktorá všetkému rozumie. Nevedela som sa však vyjadriť a na myseľ mi neprichádzali ani základné pojmy. Na Západe som medzičasom stratila reč. V škole vo Viedni, počas štúdia v Rakúsku, v knihách, ktoré som písala po nemecky, pri práci vo výskumnom centre, kde som často hovorila po anglicky. Každý deň som zabudla o kúsok viac slovenčiny. V tej chvíli, v tom nemocničnom prostredí, som si prvýkrát

v živote položila otázku: O čo prídem, čo navždy stratím skôr – rodičov alebo rodnú reč?

„To nevádi,“ hlesol otec. „Zbytočne sa nenamáhaj.“ Otočil hlavu nabok a tvár sa mu skrivila, keď mu lekárka trochu stlačila brucho nad pásom nohavíc.

„Môžete mu dať niečo proti bolesti?“ spýtala som sa.

Lekárka prikývla a naľukala niečo do počítacza. Z chodby som počula bezpečnostného pracovníka, ktorý pomáhal ošetrovateľovi skrotiť vulgárne nadávajúceho pacienta. Iná pacientka rozrušene hovorila do telefónu nejakým balkánskym jazykom. Bol piatok večer, nebolo ani deväť hodín. V nemocničnej čakárni však už ležalo viacero pacientov pod vplyvom alkoholu alebo drog. Niektorí tam vyspávali omámenosť, iní lamentovali. Sedeli však medzi nimi aj dve vznešene pôsobiace dámy. Pri pohľade na ne som sa začudovala, či tu naozaj musia byť a či by im nestačilo zísť na ďalší pracovný deň k všeobecnému lekárovi.

My takí nie sme, pomyslela som si. My by sme nikdy nespôsobovali nepríjemnosti ani nikoho s ničím neobťažovali. Sme slušní, nevtieraví ľudia. Nechceme robiť problémy ani sa do žiadnych zaplietť. Prišli sme, lebo je to naozaj dôležité. Ak nejde o život, ide o hovno. Aj v tejto situácii som s hrdosťou uistovala samu seba o tom, že som poctivá cudzinka.

Vstupný rozhovor sa zjavne ešte neskončil, lebo lekárka neprestávala rozprávať. Pýtala sa, aké lieky otec užíva, na aké choroby sa lieči a aké vyšetrenia v poslednom čase

podstúpil. Myslel mi blúdila pri prekladaní viet. Otcova blúdila v spomienkach.

Zarazilo ma, ako málo dokáže niekto vedieť o sebe a o svojom zdravotnom stave. Sám sebe bol cudzím človekom. Dobré som to poznala, pretože tam, odkiaľ sme prišli, sa venovanie pozornosti vlastnému telu dodnes vníma ako čistá márnivosť. Ten, kto rieši choroby a snahu vy-zdraviť do väčšej miery, než je potrebné, sa považuje za slabocha. V našom kmeni bola najväčšia možná slabosť už len to, že človek mal nejaké slabosti, nehovoriac o tom, aby ich ešte aj pretŕčal pred celým svetom.

Pre mňa to nebola žiadna novina, no pre lekárku áno. Podráždene sa zamračila.

Neohrabanými gestami som sa snažila vyplniť medze-ry vo svojich vetách. Podarilo sa mi dať dokopy viacero slovenských viet, ktoré dávali zmysel. Otcovi sa zase po-šťastilo poskytnúť niekoľko odpovedí, ktoré situáciu ob-jasňovali. Veľa toho však nevedel, pretože väčšinu vecí si za neho pamätala mama. Tam, kde som sa narodila, zodpovedá za zdravie celej rodiny žena: za zdravie detí, muža, rodičov, súrodencov, dokonca aj susedov. Len nie za to svoje.

Lekárka pozerala raz na mňa, raz na otca.

Poslednú otázku som však ani pri najlepšej vôli nedo-kázala zodpovedať. „Mrzí ma to,“ hlesla som. „To, žiaľ, ne-viem.“

„A on?“

„Ani on.“

Niečo si poznačila do formulára s anamnézou.

„A čo by to mohlo byť?“ spýtala som sa. „Máte nejaký tip?“

„Posledné laboratórne výsledky ukázali, že zápalové hodnoty sú veľmi vysoké, kriticky vysoké. Musíme prísť na príčinu. Pošlem vás na ďalšie vyšetrenia.“ Otočila sa na stoličke ku mne. „Ste tu autom?“

„Prišli sme sanitkou.“

„Tak musíte počkať na prevoz. Môže to nejaký čas trvať.“

Iba som prikývla.

„Na rovinu vám poviem, že sa možno načakáte.“

„Môžeme ísť aj pešo, to nie je problém. Nemusíte si s nami robiť starosti.“

Pobúrene sa na mňa pozrela. „To v žiadnom prípade! Váš otec sa nesmie namáhať, má príliš vysoký tlak. Odvezie vás sanitka. Počkajte v čakárni, koľko bude potrebné.“

Lekárka pripravila infúziu a bezmyšlienkovite, nie však nevraživo, poklepala otcovi po pleci. Rozopol si manžetu na rukáve. Stačilo pár pohybov a už mal v laktovej jamke zavedenú ihlu.

„Povedzte mu, že je to liek proti bolesti, Novalgin. Dám mu poriadnu dávku, okamžite sa mu uľaví. Ak by potreboval viac, pokojne sa ozvite.“

Pretlmočila som mu to. Všimla som si však, že ma poriadne nevnímá. Svoju úlohu už splnil a spoliehal sa na to, že o zvyšok sa postarám ja. Že dohliadnem na to, či a kedy treba niečo urobiť. Že mu poviem, čo má spraviť. Takto to je, odkedy som začala hovoriť po nemecky lepšie ako on.

V šiestich rokoch som ho jazykovo predbehla a prevzala za celú rodinu funkciu akejsi sprievodkyne. Síce som sa o túto pozíciu nikdy neuchádzala a vôbec som po nej netúžila, no prischla mi rovnako ako mnohým ďalším prvorodeným dcéram z prisťahovaleckých rodín.

„Tatko,“ oslovila som ho. Posadil sa a začal si zapínať košeľu. Keď som ho chcela chytiť za rameno, ruku mi odstrčil a vytiahol sa po tyči infúzneho stojana. „Nechaj ma,“ povedal mi po slovensky. „Toľko ešte vládzem.“ Obrátil sa k lekáre. „*Danke schön, Frau Doktor.*“ Jeho ō znelo ako dlhé e: *Dankeschveen*. Typická hrubá slovanská výslovnosť. Jedovala ma celé detstvo. To nespochybniteľné poznávacie znamenie jeho zahraničného pôvodu. Ten môj dobre skrývala spisovná nemčina bez akéhokoľvek prízvuku.

Lekárka prikývla. „Rado sa stalo. Všetko dobré!“

Drobnými krôčikmi sme vyšli z vyšetrovne. Na chodbe som otcovi našla voľné miesto na sedenie. Bolo tam chladno a priestor ožarovali oslepujúce stropné svietidlá. Cítila som, že sa chvejem, pred ním som to však skrývala. Tak ako on skrýval všetko predou mnou. Sme rodina, no sme si cudzí. Aj v Rakúsku sme cudzí, hoci tu už žijeme vyše tridsať rokov. Nevtieravo a slušne, ako zvykne hovoriť mama. Nevyskakujeme si. Nechceme toho veľa.

Premýšľala som, čo povedať. Chcela som otca upokojiť a povzbudiť. Vysloviť niečo, čo by bolo primerané situácii a nášmu rozbitému vzťahu, ktorý naše účelové spojenie v tejto krízovej situácii posunulo úplne novým smerom.

Slová vyjadrujúce pocity som nezabudla. Nikdy som sa ich totiž ani poriadne nenaučila. V našej rodine som ich prosto nepotrebovala. Keď je človek neustále na cestách, nenaučí sa pojmy pre návrat a bezpečie.

Namiesto toho som sa ho spýtala: „Nechceš moju bundu? Nie je ti zima?“

Potriasol hlavou.

„Chceš si vyložiť nohy na moju stoličku?“

„Nie, Didi.“

„Nie si smädný? Nemám ti priniesť niečo na pitie?“

„Veru som.“

Pustila som sa teda do hľadania. Ďalej na chodbe som našla zásobník s vodou. Naplnila som dva plastové poháriky a priniesla ich otcovi. Infúzia mu kvapkala do žíl ešte len pár minút, no už mu bolo na tvári badať úľavu. Držal sa za brucho a telo mal vytočené doboku, akoby chcel chrániť svoj stred. Plecia mal zvesené od únavy, brada mu ležala na hrudi. Pôsobil strašne staro. Tak neuveriteľne slabo. Je neskutočné, že rodičia dokážu celé desaťročia vyzeráť rovnako a potom sa za pár okamihov premenia na staré, krehké bytosti. V hrdle som cítila guču, ktorú som len sťažka prehltila.

„Pozri,“ vyšlo zo mňa. „Mám vodu.“

Malátne zažmurkal. Ruka, ktorou si vzal pohár, sa mu trochu triasla. Trup sa mu knísal, no vypil všetko. Všimla som si, že nemá zubnú protézu. Pery mal skrútené dovnútra, boli to ústa starca.

Posadila som sa vedľa neho. A čakali sme.

* * *

Vnímala som, že otec slabne. Chvíľku driemal, no vtom prišiel nejaký pacient a prevrátil celú čakáreň hore nohami. Muž z bezpečnostnej služby ho bez mihnutia oka zaviedol späť do izby. Nervózne som pochodovala po chodbe, batériu mobilu som mala takmer prázdnu.

Premáhala som nutkanie dať o tom vedieť zvyšku rodiny. Brat bol na svadbe. Mama prvý raz v živote odcestovala sama k moru. Nechcela som im kaziť večer, najmä keď som sama nevedela nič konkrétne. V nemocnici bol otec na správnom mieste a čoskoro mu určite pomôžu. Viac sa zatiaľ robiť nedalo. Lepšie povedané, ja som nemohla urobiť nič viac. Bolo toho však na mňa priveľa. Cítila som sa ako opustené dieťa. Mala som sto chutí vziať mobil a niekomu zavolať. Podeliť sa cez telefón aspoň o kúsok strachu a zbaviť sa ho. Nechcela som byť sama.

Každý jeden hovor som si však rozmyslela. Banovala som, že už nefajčím.

* * *

Trvalo vyše hodiny, kým po nás prišla sanitka. Vodič ma znova odmietal vziať so sebou. Musela som mu trikrát zopakovať vetu: „Potrebujem mu tlmočiť.“ Očividne zavážila viac ako: „Som jeho dcéra.“ Medzitým sa už úplne zotmelo. Areál nemocnice pôsobil ako labyrint pavilónov a budov, ktoré v noci vyzerali bezútešne a spustnuto. V okne sanitky som videla nejasný odraz svojej tváre. Prečo som nevyzerala tak, ako som sa cítila? Želala som si,

aby som vyzerala mizerne. Miesto toho sa na mňa dívala bledá, no vyrovnaná tmavovlasá žena.

Po niekoľkých minútach sme dorazili na chirurgiu. Bolo neskoro, takže v čakárni nebolo ani nohy. Panovalo tam ohromujúce ticho. Vysoké stropy pôsobili skľučujúco. Posadili sme sa na plastové stoličky. Chvíľu nato prišla sestrička, na páse jej cengal zväzok kľúčov. Vybavila s nami papiere a poslala nás do vyšetrovne. Aj tam bola lekárka na otáčacej stoličke, ktorá podráždene ťukala do klávesnice. Keď nás zbadala, natiahla si cez ústa rúško.

„Čo tu robíte?“

Zaváhala som. „Poslali nás z pohotovosti. Môjho otca...“

Nestihla som ani dopovedať, keď lekárka vytiahla z pláštá mobil a vytočila nejaké číslo. „Julian, máte už hotový brušný steh? Ako dlho ešte? Dobre, hneď prídem.“

„Prepáčte,“ rýchlo som dodala. „Vieme, že toho máte veľa. Môžeme počkať.“

Lekárka si najprv premerala mňa, potom otca, ktorý sa držal za brucho. Z reči jej tela som vyčítala, že je obzvlášť unavená.

„To nič, to nie je váš problém.“ Pokynula otcovi, aby si ľahol na vyšetrovacie ležadlo. „Vy ste dcéra? Manželka?“

„Tlmočím mu.“

Začal sa kolotoč tých istých otázok. Medzičasom som si cez Google prekladač vyhľadala niekoľko slovíčok a neustále som si ich opakovala v hlave, aby som ich nezapudla. Môj preklad lekárkiných otázok a otcových odpovedí mal síce nejaké medzery, ale bol lepší ako predtým.

Chirurgička prehmatávala otcovo brucho. Pri niektorých miestach sa mykol viac, inokedy menej.

Do miestnosti strčila hlavu sestrička. „Ultrazvuk? CT-čko?“

„Oboje. Nechápem, načo ho z pohotovosti poslali sem. S pankreatitídou. Tí si zas nerobia svoju prácu.“

„S pankreatitídou?“

„Hodnoty jeho podžalúdkovej žľazy sú extrémne vysoké, brucho má v tom mieste úplne stvrdnuté. K tomu má silné krče. Všetko nasvedčuje tomu, že je to zápal pankreasu.“

Prvý raz za celý deň rozumel tatko viac ako ja. Na tvári sa mu chvíľku zračilo porozumenie, potom ho vystriedala ustaranosť. V telefóne som sa dočítala, že pankreas a podžalúdková žľaza je to isté. Utešovala som sa, že to isto nebude nič závažné. Ako to však môže spôsobovať také bolesti a záchvaty? Taká malá žľaza, kdesi v oblasti žalúdka...

Spomenula som si, ako mi pred pár hodinami zazvonil mobil a otec, ktorého som za celý život počula asi len trikrát priznať, že mu niečo je, na druhom konci hlesol: „Didi, prosím ťa, zavolaj mi sanitku, už to nezvládam. Som v koncoch.“ Keď som položila, chvíľu som bezradne tápala, čo robiť. Nakoniec som naskočila na bicykel a ako šialená šliapala do pedálov, aby som bola čo najskôr u neho.

Trochu to trvalo, kým mi napadlo číslo záchrannej služby. Najprv som si musela v duchu zaspievať detskú

pesničku, podľa ktorej som sa kedysi učila všetky tri tiesňové telefónne čísla. *Eins-zwei-zwei: Feuerwehr herbei. Eins-drei-drei: Das ist die Polizei. Eins-vier-vier: Die Rettung kommt zu mir.*¹ Za jazdy som jednou rukou vyťukala číslo tiesňovej linky. Neskutočný pokoj osoby na druhom konci ma privádzal do zúrivosti – pre operátora to bol proste deň ako každý iný. Lenže môj otec povedal: „Už to nezvládam.“ Ako mohol nechápať, že ide o mimoriadne naliehavú a vážnu situáciu?

„Čo sa bude diať ďalej?“ spýtala som sa lekárky a ukázala som na otca. „Aby som mu to mohla povedať.“

„Prijmeme ho a ešte dnes v noci urobíme CT a pozrieme sa na to bližšie. Môže si ľahnúť na chodbe. Upozornite ho, že až do vyšetrenia nesmie nič jesť ani piť.“

Poďakovali sme sa a vyšli sme z vyšetrovne. Otec si ľahol na jedno z prázdnych ležadiel, otočil sa k stene a schúlil sa do kľbka ako malé dieťa.

„Choď domov,“ povedal mi.

„Za chvíľku,“ odvetila som. „Potom.“

Podišla som kúsok od neho a snažila som sa predýchať situáciu. Už ani adrenalín nedokázal potlačiť moju únavu. Boli sme tu už celé hodiny. Najradšej by som pocit vyčerpania rozpustila v pochmúrnej atmosfére nemocnice a potom sa uvelebila na voľnom ležadle hneď vedľa otca.

¹ Jeden – dva – dva: hasiči sú tu raz-dva. Jeden – tri – tri: polícia príde vždy. Jeden – štyri – štyri: záchranka už k tebe mieri.

Zavolala som mužovi. Bolo krátko pred polnocou, no on stále čakal na môj hovor. Poprosila som ho, aby zašiel k mojim rodičom a vzal odtiaľ pre otca nejaké veci: papuče, zubnú kefku, okuliare, zuby, pyžamo, spodnú bielizeň a ponožky. A najmä mobil. „Nezabudni nabíjačku.“

Zaklopala som na sesterňu, aby som zistila, či smie niekto prísť a priniesť veci pre nového pacienta. Vtedy ešte všetci dodržiavali prísne, každý týždeň sa meniace pravidlá na zvládanie koronavírusovej pandémie. Bez PCR testu bol vstup zakázaný, aj keď človek absolvoval niekoľko dávok očkovania. Aj ja som bola v ten deň bez testu, takže som tam po správnosti takisto nemala čo robiť. Nasadila som úpenlivý výraz a spustila som: „Viete, ide najmä o ten mobil. Bez toho to nejde.“

Mobilný telefón v sestričke vyvolal súcit. Okamžite pochopila, že bez neho sa v nemocnici nikto nezaobíde. Povedala mi, nech muž od vrátnika vo vchode nemocnice zavolá rovno na stanicu a ona ho vpustí dnu. Potom mi dala svoje číslo klapky.

Nezostávalo nič iné, len znova čakať. Cítila som nepokoj a mala som nutkanie chodiť hore-dolu, no usúdila som, že by to aj tak nemalo žiadny zmysel. Dostala som chuť niečo vypiť alebo zjesť, na chodbe bol dokonca automat. Nápad som však zavrhla, aby som tým otcovi nepripomenula, že on nič nesmie. Kvôli CT-čku musel zostať nalačno. Bolo mi jedno, že neexistuje dôvod, prečo by som aj ja musela zostať o hlade. Hoci som vnímala nezmyselnosť svojej solidárnosti, nedokázala som sa jej vzoprieť.

Prinútila som sa sadnúť si v čakárni. Znova som do vyhladávača zadala slovo pankreatitída. Pre desať až tridsať percent pacientov je smrteľná. Chcelo sa mi plakať. Túžila som zavolať mame a bratovi. Povedala som si však, že uprostred noci by aj tak ani jeden z nich nemohol nič urobiť. Ubezpečovala som sa, že všetko je pod kontrolou a že to zvládnem sama. Vzchop sa. Vnútorne sily a rozum ma utešovali a rozčuľovali zároveň. Tiež by som si rada dopriala byť niekedy slabá a nerozumná, no ako cudzinka som si to nikdy nemohla dovoliť.

Otec sa prebudil z krátkeho spánku a ťažkopádne sa otočil na druhý bok.

„Čo tu ešte robíš? Vravel som ti, aby si šla domov.“

„H. ti prinesie veci. Čakám ešte naňho.“

Odmietavo si odfrkol, ako to dokážu len tatkovia z východného bloku.

„Nie je vôbec samozrejmé, že smie prísť, pri tých testoch a všetkých pravidlách.“

Otec sa na mňa nechápavo pozerál. Samozrejme, že to nevedel. Málokedy mal prehľad o tom, čo sa deje v reálnom svete. Vždy mal poruke iných ľudí, ktorí sa za neho o všetko starali. Vôbec teda nevnímal, že koronavírus stále existuje a ovplyvňuje pravidlá v nemocniciach. Až do takej hĺbky sa nad vecami nezamýšľal. Nezvykol uvažovať nad tým, čo všetko vplýva na iné osoby mimo neho a hraníc jeho obmedzeného sveta.

Bez toho, aby som zvlášť rozumela prečo, už odmalička som odmietala koncept, že muž je hlavou domácnosti,